

Republika Srbija
Tužilaštvo za ratne zločine

IZLAGANJE TUŽIOCA ZA RATNE ZLOČINE VUKČEVIĆ VLADIMIRA

Palić, 28.-30. novembar 2004.

E K S P E R T S K I S A S T A N A K O MEĐUNARODNOJ SARADNJI U POSTUPCIMA ZA DELA RATNIH ZLOČINA (SRBIJA I CRNA GORA, HRVATSKA BOSNA I HERCEGOVINA)

Prekogranična saradnja u procesuiranju ratnih zločina:
iskustva, preduzete aktivnosti, primenjeni instrumenti, prepreke, problemi

Poštovani učesnici, dame i gospodo,

Pozdravljam vas u ime Tužilaštva za ratne zločine i u svoje lično ime.

Ocenjujem da je ovaj skup izuzetno značajan kako po temama i pitanjima koja će se ovde razmatrati tako i po učesnicima, bilo aktivnim, bilo posmatrača, koji su se odazvali da na njemu učestvuju.

Kako ostvariti naizgled nemoguću misiju oslobađanja nasleđa ratnih zločina, istovremeno sa procesom modernizacije društva i njegove težnje da uđe u sve bitne svetske integrativne tokove, da odgovori delikatnim tranzicionim izazovima?

Institucionalna posrnulost, insuficijentan pravni i društveni poredak, demografski poremećaji i opšti izostanak standarda savremenog evropskog društva predstavlja ambijent u kome treba ostvariti taj poduhvat.

U ovom trenutku je nesumnjivo najaktuelnija prepreka koja se postavlja pred našu zemlju, ali i pred Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu, jeste nasleđe ratnih zločina, a da bi se sa ovakvim nasleđem nosila svaka od država i svaka od nacija u regionu mora se, pre svega, suočiti sa sopstvenom prošlošću i nedelima onih pripadnika sopstvenog naroda koji su u ime navodnog patriotizma vršili ratne zločine. Upravo ti pripadnici; pojedini borci, uključujući i one na komandnim pozicijama, snose

odgovornost za počinjene zločine i ako se oni ne privedu pravdi, bilo od strane MKSJ ili od strane domaćih sudova, pečat ovih zločina nosiće ceo narod.

Pod teškim bremenom ovakvog nasleđa, i sa aspekta žrtava, pred svima nama stoji obaveza da se pojedinci, koji su u ime svog naroda učinili ratne zločina izvedu pred lice pravde, kao i obaveze koje se u tom smislu javljaju pred međunarodnom zajednicom, a koje su od suštinske važnosti za nacionalno i regionalno poverenje. Pod ovakvim obavezama danas se povijaju nedovoljno ojačali demokratski kapaciteti sve tri zemlje u regionu i sve njih povezuje zajednički cilj i zajednički proces: suočavanje sa prošlošću i gonjenje učinilaca ratnih zločina uz poštovanje osnovnih principa pravednosti i vladavine prava.

Pri tome, posebno značajnu ulogu ima regionalna saradnja, jer se samo zajedničkim naporom pravosudnih sistema sve tri zemlje, uz bližu saradnju istražnih organa, kao i uz podršku međunarodne zajednice, može utvrditi puna materijalna istina i individualna krivična odgovornost, bez obzira na nacionalnu pripadnost učinioaca ili žrtve. Naročito je važna saradnja u pogledu razmene dokaznih sredstava putem međunarodnopravne pomoći na regionalnom nivou. Ova saradnja mora biti direktna saradnja svih stručnih organa koji su nadležni za gonjenje i procesuiranje učinilaca ratnih zločina u svakoj od država u regionu. Mora se stvoriti takva komunikaciona mreža sa policijom, tužilaštvom i sudskim vlastima u Hrvatskoj, BiH, Srbiji i Crnoj Gori i Kosovu, kako bi se stvorio efikasan mehanizam za trenutnu razmenu informacija, izjava svedoka i drugih dokaza, kao i zaštitu svedoka.

Iako bi bilo normalno da država vrši krivičnu jurisdikciju samo za dela koja su počinjena na njenoj teritoriji ili za dela koja su počinili njeni državljani, međunarodno humanitarno pravo državama daje univerzalnu jurisdikciju za teške povrede koje obuhvata pojam ratnog zločina. Dakle, međunarodno humanitarno pravo zahteva od svih država da gone ratne zločince bez obzira na njihovo državljanstvo, na državljanstvo žrtve ili na to gde je ratni zločin izvršen. Na ovim prostorima (bivše SFRJ) ratni zločini su se, po pravilu, događali na teritoriji koja sada nije pod jurisdikcijom državnih organa koji vode postupke protiv učinilaca tih zločina, i svedoci tih zločina se, po pravilu, nalaze i imaju prebivalište van područja države koja zločine istražuje. Ove činjenice ukazuju na nužnost postojanja regionalne saradnje, koja bi se, pored iznetog, sastojala i u mogućnosti i pravu jedne države da izvodi pojedine istražne radnje na teritoriji druge države u regionu. Na ovaj način, nadležni državni organi u procesuiranju ratnih zločina imali bi slobodan pristup mestu zločina, oštećenim i svedocima, što bi bilo od značaja za efikasno rešavanje ovih predmeta.

Ideja da profesionalizam, stručnost, ne poznaje granice i da su pravosudni stručnjaci zemalja ovog regiona u najvećoj meri upućeni na uzajamnu pomoć i saradnju u procesuiranju ratnih zločina i drugih povreda međunarodnog humanitarnog prava

na području bivše Jugoslavije, pokreće, duboko sam uveren, i organizatora i učesnike ovog važnog skupa.

Dozvolite mi da primetim da upravo oni pred kojima je neposredna i konkretna odgovornost za vođenje postupaka protiv učinilaca ratnih zločina, sudije i tužioci, upravo izražavaju i najveću spremnost da učine vanredne napore i suoče se sa ovim delikatnim problemom. Spremnost za saradnju pravosudnih stručnjaka otvara put i olakšava nezahvalnu situaciju nosiocima političkog odlučivanja u ovim zemljama da preduzmu odlučnije korake i mere na planu stvaranja uslova za odvijanje ovih procesa i konkretne poteze u individualnim slučajevima. Istakao bih i važnost tehničkih uslova koji se pružaju u zgradi tzb. Specijalnih organa u Beogradu, koji su značajni za podizanje kredibiliteta domaćih pravosudnih sistema pred međunarodnom zajednicom i veći uzajamni protok predmeta između Haga i domaćih sudova.

Nema sumnje da krivična dela ratnih zločina i progon njihovih učinilaca zaslužuje i uživa najveću pažnju kako međunarodne tako i domaće javnosti. Strateška orijentacija naše države ka evropskim integracijama i priključenje evropskoj uniji predstavljaju značajan podstrek za suočavanje sa ovim problemom a uspeh u krivičnom progonu predstavlja preduslov ostvarenja te orijentacije i približavanje domaćeg pravnog sistema postavljenim evropskim i uopšte međunarodnim standardima. Aktivnosti borbe protiv ratnih zločina su globalne i pojedinačne i predstavljaju obavezu izvršavanja međunarodnih konvencija i ugovora.

Uspeh i efikasnost krivičnog progona učinilaca ratnih zločina na prostorima bivše SFRJ, u mnogome zavisi i od zakonodavne regulative iz ove oblasti.

Prema našem Zakonu o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku protiv učinilaca ratnih zločina, državni organi Republike Srbije nadležni su za vođenje postupka protiv učinilaca krivičnih dela protiv čovečnosti i međunarodnog prava kao i krivičnih dela predviđenih članom 5. Statuta Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju i to za sva dela koja su izvršena na teritoriji bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije bez obzira na državljanstvo učinioaca ili žrtve.

Ovakav pristup u propisivanju nadležnosti u našem Zakonu nije izuzetak već je pre svega ispoštovano pravilo međunarodnog humanitarnog prava koje obavezuje sve države da suzbijaju sve povrede međunarodnog humanitarnog prava. Neke povrede, koje predstavljaju ratne zločine inkriminiše i samo međunarodno humanitarno pravo. Pojam ratnog zločina prema humanitarnom pravu, obuhvata one povrede koje Konvencije i Protokoli nabrajaju i definišu kao teške povrede, ali nije samo ograničen na njih. Međunarodno humanitarno pravo od država zahteva da usvoje zakonodavstvo o sankcionisanju teških povreda, da tragaju za licima koja su

osumnjičena da su izvršila zločin i da ih izvedu pred sud ili da ih izruče drugoj državi u cilju krivičnog gonjenja.

U skladu sa iznetim zahtevom međunarodnog humanitarnog prava, regionalna saradnja bi se sastojala i u razmeni informacija o postojećim (i planiranim) zakonskim rešenjima u ovoj oblasti u svakoj od država regiona, ratifikovanim međunarodnim ugovorima i sporazumima, kao i u razmeni iskustava u krivičnom gonjenju učinilaca ratnih zločina.

Istaknute oblike regionalne saradnje, koje ocenjujem kao veoma važne za efikasnost procesuiranja ratnih zločina, obrazložiću i kroz dosadašnje iskustvo Tužilaštva za ratne zločine u Beogradu, i to u predmetima koji su nam na jasan način ukazali na potrebu, probleme i načine njihovog rešavanja.

Slučaj «Ovčara»

Verujem da je svima dobro poznat ovaj slučaj u kome nam se pojavio kao problem saslušanje u svojstvu svedoka određenog broja lica koja imaju prebivalište na teritoriji Republike Hrvatske.

Mogu da kažem da je problem razrešen brzo i efikasno jer smo ga rešavali na dva koloseka: preko Ministarstva pravde Republike Srbije i Ministarstva pravde Republike Hrvatske i preko neposrednog kontakta Tužilaštva za ratne zločine u Beogradu i Državnog odvjetništva Republike Hrvatske. Brzo, temeljno i efikasno saslušanje svedoka ponajpre je rezultat neposrednog kontakta ova dva tužilaštva, obzirom da je našem istražnom sudiji i tužiocu, praktično, bilo omogućeno da neposredno ispitaju svedoke na okolnosti događaja.

Drugi slučaj: «Z-92»

U ovom predmetu koji je Haški Tribunal preneo u nadležnost Tužilaštvu za ratne zločine u Beogradu takođe su se pojavili slični ali nešto složeniji problemi kao i u slučaju «Ovčara». Ovo zato što svedoci i oštećeni imaju prebivališta na teritoriji sva tri entiteta Bosne i Hercegovine i osetljivosti međunacionalnih odnosa.

Zbog osetljivosti problema vezanih za pitanja nacionalnosti oštećenih i svedoka u vezi sa višenacionalnošću sredine u kojima ovi žive, u ovom predmetu opredelili smo se za uspostavljanje kontakta i saradnje sa pravosudnim organima u Distriktu Brčko gde bi izveli radnju saslušanja svedoka i oštećenih kao i, u saradnji sa Haškim Tribunalom i njihovom pomoći, radnju saslušanja svedoka i oštećenih izvršili bi u njihovoj kancelariji u Bosni i Hercegovini.

I u jednom i u drugom slučaju dogovori se vode da naš istražni sudija i tužilac imaju

aktivnu ulogu u izvođenju ovih procesnih radnji, nešto slično kao što je to ostvareno u predmetu «Ovčara».

Predmeti vezani za Kosovo i Metohiju

U vezi sa ovim predmetima pojavilo se više problema, među kojima posebno izdvajam činjenicu da je mesto izvršenja krivičnih dela na Kosovu i Metohiji na kojoj nemamo slobodan pristup sudske nadležnosti i pored činjenice što je Kosovo i Metohija u sastavu Republike Srbije i po Rezoluciji Ujedinjenih Nacija 1244, praktična nedostupnost organima Republike Srbije svedoka i oštećenih sa Kosova i Metohije i nadležnost UNMIK-a. U ovom cilju Tužilaštvo za ratne zločine preduzima niz mera počev od neposrednih kontakata sa predstavnicima UNMIK-a, Haškog Tribunala kao i druge mere.

Dakle, i naše iskustvo govori da je najbolji i najefikasniji način rešavanja iznetih problema neposredna saradnja organa nadležnih za procesuiranje ratnih zločina s tim što svakako treba pospešivati i svake druge oblike međudržavne i institucionalne saradnje na ovom polju.

U vezi sa iznetim posebno mogu da naglasim dobru osnovu koju nam daje Nacrt sporazuma (Memoranduma) koji je uradilo Državno odvjetništvo Republike Hrvatske na čelu sa Glavnim državnim odvjetnikom Republike Hrvatske gospodinom Mladenom Bajićem.

Nacrt Sporazuma čiji ćemo Predlog verujem uskoro utvrditi a potom i potpisati podrazumeva i određenu komplementarnost zakonodavne regulative u svakoj državi potpisnici. Ovde pre svega mislim na određene mere i postupke zaštite svedoka i oštećenih koje treba da budu poštovane u postupcima koji se budu vodili u svakoj od naših država. Zato ovde ističem da se kod nas ubrzano radi i na Zakonu o izmenama i dopunama Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku protiv učinilaca ratnih zločina i Zakona o izmenama i dopunama Zakona o krivičnom postupku u kojima će se detaljno regulisati važenje izvedenih dokaza pred Međunarodnim Krivičnim Tribunalom za bivšu Jugoslaviju i kompletna zaštita svedoka.

Na kraju, hteo bih da istaknem da je najpreči zadatak i pretpostavka za svaki naredni korak na evropskom putu Srbije i Crne Gore, ali i susednih zemalja, upravo stvaranje uslova i mehanizama za efikasan proces zaceljivanja ratnih rana. To podrazumeva, pre svega, identifikaciju odgovornih za kršenje međunarodnog humanitarnog prava na ovim prostorima u sukobima iz devedesetih godina prošlog veka, obezbeđivanje dokaza o tome, podizanje stručnog, organizacionog i tehničkog kapaciteta domaćeg pravosuđa za ove procese i stvaranje društvenog i pravnog ambijenta za pravična i efikasna suđenja. Pre svega, izdvojio bih saradnju profesionalaca u regionu kao

prethodnicu integrativnih delovanja političke elite. Na taj način, siguran sam, nemoguća misija postaje realnost, a proces oslobađanja tereta nasleđa ratnih zločina odvija se paralelno sa političkim procesom razvijanja regionalne saradnje i čini nezaobilazni element integrativnih tokova na svim nivoima.

I ovom prilikom želeo bih da naglasim nekoliko osnovnih strateških ciljeva našeg Tužilaštva.

Osnovni cilj Tužilaštva za ratne zločine jeste da kroz najviši nivo profesionalnosti pokaže i dokaže da je pravosuđe Srbije u mogućnosti da vodi ovako delikatne slučajeve procesuiranja ratnih zločina. Da je cilj realan i ostvarljiv kazuju nam određene činjenice od kojih izdvajam:

1. Rad Tužilaštva zasnovan je jedino i isključivo na zakonu i na međunarodnopravnim obavezama naše zemlje;
2. Pristup Tužilaštva slučajevima kojima se bavi, određen je jedino pravnim i činjeničnim argumentima bez obzira na etničku ili bilo koju drugu pripadnost, počinioca ili žrtava;
3. Rad Tužilaštva karakteriše najviši profesionalizam, kreiran selekcijom tužilaca najviših stručnih i moralnih osobina, čime se i argumentuje potreba procesuiranja ratnih zločina pred domaćim pravosuđem.
4. Tužilaštvo za ratne zločine razvija i razvijajuće konstruktivnu i interaktivnu saradnju kako sa tužilaštvom Haškog Tribunala tako i sa nadležnim organima Republike Hrvatske, Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske, Distrikta Brčko i dr., profesionalno, sa punim uvažavanjem, u interesu pravičnosti i zadovoljenja pravde.

TUŽILAC ZA RATNE ZLOČINE
Vladimir Vukčević